

Naslov originala:
DO ANDROIDS DREAM OF ELECTRIC SHEEP?
Philip K. Dick

Copyright © 1968 Philip K. Dick estate, with permistion of Wylie
Copyright © 2016 ovog izdanja KONTRAST izdavaštvo

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Urednik:
Danilo Lučić

Prevod:
Mirjana Rajković

Lektura i korektura:
Julijana Milutinović

Dizajn korica:
Jelena Lugonja

Štampa:
Kontrast štampa

Tiraž:
500

Izdavač:
Kontrast, Beograd
Klaonička 2, Zemun
e-mail: jakkontrast@gmail.com
kontrastizdavastvo.com
facebook.com/KontrastIzdavastvo
www.glif.rs

DA LI
ANDROIDI
SANJAJU
ELEKTRO-
-NSKE OVCE
**FILIP
K. DIK**

KONTRAST

Za Maren Augustu Bergrud
(10. VIII 1923 – 14. VI 1967)

*I sanjam još da travnjakom gazi,
poput duha hodi po rosi,
pogođen mojim radosnim pevom.*

Jejts

Oklend

Kornjača koju je istraživač kapetan Kuk dao kralju Tonge 1777. umrla je juče. Bilo joj je skoro dvesta godina.

Ta životinja, zvana Tu'imalila, uginula je na zemljištu kraljevske palate u tongoanskoj prestonici Nuku, na Alofi.

Narod Tonge smatrao je tu životinju poglavicom, i određeni su posebni čuvari da se brinu o njoj. Oslepela je u požaru u žbunju pre nekoliko godina.

Tongoanski radio je javio da će Tu'imalilino telo biti poslato u oklendski muzej, na Novom Zelandu.

Agencija Rojters, 1966.

RAZDRAGANI TALASIĆ ELEKTRICITETA, koji je odzvi-
 ždao automatski alarm na orguljama za raspoloženje, iza
 njegovog kreveta, probudio je Rika Dekarda. Iznenaden –
 uvek je iznenaden kad shvati kako je budan bez prethodnog
 nagoveštaja – pridigao se iz kreveta, ustao u svojoj šarenoj
 pidžami i protegnuo se. Sada u svom krevetu, njegova žena
 Iran otvorila je svoje sive setne oči, onda je, onako žmirka-
 jući, zastenjala i opet ih zatvorila.

„Podesila si svoj Penfild prilično slabo”, rekao joj je. „Ja
 ću ga naštelovati i ti ćeš biti budna i...”

„Da nisi takao moja podešavanja.” Njen glas bio je ispu-
 njen gorkom oštrinom. „N e ž e l i m da budem budna.”

Seo je iza nje, nagnuo se i počeo nežno da objašnjava:
 „Ako podesiš na dovoljno jako, buđenje će ti se pretvoriti u
 zadovoljstvo; u tome je poenta. Ako ga staviš na C, odmah
 će te prebaciti u potpuno svesno stanje, kao mene.” Prija-
 teljski nastrojen, s dovoljno dobrog raspoloženja za ceo
 svet – njegova frekvencija bila je podešena na D – potapšao
 je njeno nago blede rame.

„Makni te svoje grube pandurske ruke”, rekla je.

„Ja nisam pandur.” Sad je osećao razdraženost, mada
 nije bio podešen za to.

„Još gore”, rekla je njegova žena, još uvek zatvorenih oči-
 ju. „Ti si ubica kojeg su unajmili drotovi.”

„Nikada u životu nisam ubio ljudsko biće.” Njegova raz-

dražljivost je rasla, pretvarajući se čak u otvoreno neprijateljstvo.

Ona je zatim rekla: „Samo one jadne andije.”

„Mogu da primetim kako nikada nisi oklevala da potrošiš sav taj novac koji donosim kući na prvu stvar, koja ti padne na pamet.” Ustao je i otišao do konzole orgulja za raspoloženje. „Umesto da si ga čuvala”, rekao je, „pa da kupimo pravu ovcu i da zamenimo onu lažnu, električnu gore. Obična električna životinja... Za sav moj trud, za sve što sam uspeo da steknem svih ovih godina.” Pred konzolom je zastao u dilemi da li da se odluči za talamički supresant (koji bi odagnao njegov gnev) ili talamički stimulans (koji bi ga još više razvio tako da bi s lakoćom mogao da pobjedi u ma kojoj svađi).

„Ako podesiš”, rekla je, pomno ga posmatrajući širom otvorenih očiju, „na jači bes, učiniću isto. Postaviću na maksimum i videćeš borbu prema kojoj je svaka naša dosadašnja svađa bila ništa. Samo podesi i videćeš, slobodno me testiraj.” Brzo je ustala, odskakutala do konzole svojih orgulja za raspoloženje, i ostala tamo, streljajući ga pretećim pogledom i čekala.

Uzdahnuo je, poražen njenom pretnjom. „Podesiću kako mi je po rasporedu za danas i predviđeno.” Pogledavši raspored za 3. januar 1992, video je da se traži stav profesionalnog angažovanja. „Ako podesim po rasporedu”, rekao je oprezno, „hoćeš li se složiti s tim da i ti učiniš isto?” Čekao je, dovoljno lukav da se ne obaveže na planirano raspoloženje sve dok se njegova žena ne saglasi s tim da postupi kao i on.

„Moj raspored za danas podrazumeva šestosatnu samoptužujuću potištenost”, rekla je Iren.

„Šta?! Zašto si tako isplanirala?” To negira svrhu orgulja za raspoloženje. „Nisam čak ni znao da se mogu tako podesiti na takav način”, rekao je potišteno.

„Sedela sam ovde jednog popodneva”, rekla je Iran, „i prirodno, uključila Prijatelja Bastera i njegove Prijateljske Prijatelje, i on je govorio o nekoj velikoj novosti koju će objaviti... I onda je bila ona odvratna reklama, koju mrzim, znaš ono, za Muntibenk olovne suspenzore. I tako sam na minut isključila ton. I čula sam zgradu, ovu zgradu; čula sam...” Pokazala je rukom.

„Prazne stanove”, rekao je Rik. Ponekad ih je i sam čuo noću kad je već trebalo da spava. A opet, u to vreme, napola naseljena stambena zgrada bila je visoko kotirana na lestvici gustine naseljenosti; tamo su se, u zonama koje su se pre rata zvale predgrađima, mogle naći zgrade potpuno prazne... Barem je tako čuo. Ostaviće to kao informaciju iz druge ruke. Kao i većini ljudi nije mu bilo stalo da to neposredno iskusi.

„U tom trenutku”, rekla je Iran, „kad sam isključila ton na TV-u, bila sam u raspoloženju 382, tek što sam ga bila podesila. Mada je moj um čuo tu prazninu, ipak nisam mogla da je osetim. Moja prva reakcija bila je zahvalnost što smo sebi mogli priuštiti Penfildove orgulje raspoloženja.

Ali sam tada shvatila koliko je to nezdravo, osećati odsustvo života, ne samo u ovoj zgradi, već svuda, a ne reagovati – shvataš? Pretpostavljam da ne shvataš. Ali to je nekad bilo smatrano znakom mentalnog oboljenja; to se zvalo 'odsustvom odgovarajućeg afekta'. Ostavila sam isključen ton na TV-u, sela za svoje orgulje raspoloženja i eksperimentisala. I konačno sam pronašla podešavanje za očaj.” Njeno tamno drsko lice odavalo je zadovoljstvo, kao da je dosegla nešto značajno. „Pa sam ga stavila na svoj raspored dva puta mesečno. Mislim da je to razuman vremenski period za osećaj beznadežnosti zbog svega... Zbog toga što smo ostali ovde, na Zemlji, nakon što je svako slab već emigrirao, zar ne misliš tako?”

„Ali u takvom stanju”, rekao je Rik, „bićeš sklona tome da u njemu i ostaneš, čak i ne tražeći podešavanje da se iz njega izvučeš. Takav očaj je, zbog sveukupne stvarnosti, samoobnavljajući.”

„Programiram automatsko resetovanje za tri sata kasnije”, rekla je mirno njegova žena. „481. Svest o višestrukim mogućnostima koje su mi otvorene u budućnosti, nova nada da...”

„Znam za 481”, prekinuo ju je. Koristio je tu emociju mnogo puta, dosta se oslanjao na nju. „Slušaj”, rekao je, spuštajući se na svoj krevet, dohvatio ju je za ruke i povukao k sebi, „čak i s automatskim isključivanjem opasno je podvrgavati se depresiji bilo kakve vrste. Zaboravi šta si isplanirala, i ja ću zaboraviti šta sam isplanirao; oboje ćemo podesiti na sto četvorku i zajedno ćemo je doživeti, a onda ti ostani na njoj, ja ću podesiti na svoju poslovnu frekvenciju. Tako ću poželeti da skoknem do krova da proverim ovcu, pa da onda krenem u kancelariju; u međuvremenu ću znati da ti ne sediš ovde u nekakvom mračnom stanju s isključenim televizorom.” Pustio je njene vitke duge prste, prošao prostranim stanom do dnevne sobe, iz koje se blago osećao miris duvana od sinoć. Sagnuo se da uključi televizor.

Iz spavaće sobe dopirao je Iranin glas. „Ne podnosim televizor pre doručka.”

„Našteluj na 888”, rekao je Rik dok se prijemnik zagrevao. „Želja da se gleda TV, ma šta bilo na njemu.”

„Nije mi ni do kakvog štelovanja u ovom trenutku”, rekla je Iran.

„Onda nađi 3”, rekao je on.

„Ne mogu da štelujem podešavanje koje u mom cerebralnom korteksu podstiče želju za podešavanjem! Ako ne želim da podešavam, onda upravo ne želim to, jer ću onda poželeti da podešavam, što je u ovom trenutku najogavni-

ja stvar koju bih mogla da zamislim; samo želim da sedim ovde, na krevetu i zurim u pod.” Glas joj je postao oštar s prizvukom učmalosti, a duša joj se stegla; prestala je da se kreće, kao da se nekakva sveprisutna opna velike težine i skoro apsolutne inercije nagoniski spustila na nju.

Pojačao je ton na TV-u, i glas Bastera Prijateljskog je zabubnjao iz prijemnika, ispunivši celu sobu: „...Ho-ho, narode! Vreme je za kratko obaveštenje o današnjim vremenskim prilikama. Satelit Mungos izveštava da će radio-aktivne padavine biti naročito izražene oko podneva, a onda će intenzitet opasti, pa svi vi koji ste spremni da izađete...”

Iran se pojavila kraj njega, u dugoj spavaćici, koja se vukla za njom poput magle, i isključila TV. „Dobro, odustajem, naštelovaću šta god želiš da budem... ekstatično seksualno blaženstvo – osećam se tako loše da ću istrpeti čak i to. Neka ga đavo nosi! Kakve veze to uopšte ima?”

„Podesiću ja za oboje”, rekao je Rik, i poveo je natrag u spavaću sobu. Tamo je, na njenoj konzoli ukucao 594: zadovoljno priznavanje muževljeve nadmoćne mudrosti u svim stvarima. Na svojoj konzoli podesio je za kreativan i svež pristup poslu, mada... teško da mu je to trebalo. Takav je bio njegov uobičajeni pristup i bez pribegavanja Penfil-dovim artificijelnim moždanim stimulacijama.

Nakon užurbanog doručka – izgubio je dosta vremena u raspravi sa svojom ženom – on je, obučen za izlazak, sa sve svojim Ajaks modelom Mauntinbenk olovnog suspenzora, skoknuo do natkrivenog pašnjaka na krovu, gde je „pasa” njegova električna ovca – gde je taj sofisticirani komad hardvera žvakao, simulirajući zadovoljstvo na takav način da je uspevao da namagarči ostale stanare zgrade.

Naravno da su i neke od njihovih životinja nesumnjivo bile sačinjene od električnih kola.

Naravno da on nikada nije zabadao nos u takve stvari – ništa više no što su komšije njuškale oko njegove ovce. Ništa ne bi bilo nepristojnije. Pitati je li vaša ovca prava, bilo bi gore kršenje pravila pristojnosti nego pitati da li bi nekom građaninu zubi, kosa ili unutrašnji organi prošli na testu autentičnosti.

Jutarnji vazduh, iskričav od radioaktivnih čestica, siv i polumračan, tutnjao je oko njega. Nevoljno je uvlačio kroz nos taj zadah smrti. Prejak opis: zadah smrti – zaključio je, približavajući se parčetu plodne zemlje koja je pripadala njemu, baš kao i onaj nepotrebno veliki stan ispod. Česticama, preteklim nakon Konačnog svetskog rata, opadala je snaga. Svi oni koji nisu mogli da prežive radioaktivnu prašinu, već su zaboravljeni pre mnogo godina, a ona, sada mnogo slabija, mogla je samo da poremeti um i naruši genetiku snažnijim preživelim. I ispod sve te olovne zaštite, koju je imao na sebi, prašina se – nesumnjivo – uvlačila, donoseći svakodnevno, dok je odlagao odlazak, svoj mali danak škodljive prljavštine. Do sada je na zvaničnim mesečnim pregledima proglašavan za redovnog: dakle, mogao je imati potomstvo koje ne odstupa od normale koju zakon nalaže. Međutim, postojala je mogućnost da u bilo kom trenutku lekarski tim policije San Franciska pokaže drugačije rezultate. Neprestano su nicali 'neregularni', stvoreni od redovnih putem, sada već sveprisutne, radioaktivne prašine. Aktuelna parola na plakatima, TV reklamama i lecima glasila je: „Emigrirajte ili degenerirajte! Izbor je vaš!”

Tačno tako, pomislio je Rik, otvorivši vratanca svog malog pašnjaka, dok je prilazio svojoj električnoj ovci. Ali ja ne mogu da odem, rekao je sebi. Zbog svog posla.

Vlasnik pašnjaka preko puta, njegov komšija iz zgrade, Bil Barbur upravo ga je pozdravio. I on se, kao i Rik, obukao za posao ali je takođe usput svratio da obiđe svoju životinju.

„Moja kobila je trudna”, izjavio je Barbur veselo, pokazujući svoju perčeron kobilu, koja je stajala tamo zureći u prazno. „Šta kažeš na to?”

„Kažem da ćeš ubrzo imati dva konja”, rekao je Rik, sad već stigavši do svoje ovce. Ona je ležala, preživajući, gledala ga svojim bistrim očima za slučaj da je sa sobom doneo malo urolovanog ovsa. Takozvana ovca imala je ovas-tropno kolo; pri samom pogledu na žitarice te vrste uverljivo bi se podigla i prišla. „Od čega je zatrudnela?”, pitao je Barbur. „Od vetra?”

„Kupio sam najkvalitetniju plazmu za oplodnju u Kaliforniji”, obavestio ga je Barbur. „Preko kontakata koje imam u Državnom odboru za uzgajanje životinja. Sećaš se, prošle nedelje njihov inspektor bio je ovde da pregleda Džudi? Jedva čekaju njeno ždrebe; ona je ubedljivo najbolja, nema joj ravne.” Barbur je s ljubavlju potapšao vrat svoje kobile i ona je pružila glavu ka njemu.

„Jesi li ikad pomišljao da prodaš svog konja?”, pitao je Rik. Želeo je do neba da ima konja, u stvari, želeo bi da ima bilo koju životinju. Imati i održavati lažnu životinju prilično demoralise. Ipak je s društvenog stanovišta to moralo biti učinjeno u nedostatku one prave. Stoga nije imao izbora, morao je tako da nastavi. Čak i ako njemu samom nije bilo stalo, tu je bila i njegova žena, a Iran se itekako brinula o njoj.

Barbur je rekao: „Bilo bi nemoralno prodati svoga konja.”

„Onda prodaj ždrebe. Imati dve životinje nemoralnije je nego nemati nijednu.”

Barbur se zbuni: „Kako to misliš? Mnogi ljudi imaju dve životinje, čak tri, četiri, a u slučaju Freda Vošborna, vlasnika mašinerije za preradu algi, gde radi moj brat, čak i pet. Zar nisi video onaj članak o njegovoj patki u jučerašnjoj *Hronici*? Kažu da je to najveća i najteža moskovska patka na Zapadnoj obali.” Oči mu zasijaše, već je zamislio kako sve

to poseduje; lagano je padao u trans.

Pretražujući po džepovima svog kaputa, Rik je našao presavijeni, često izlistavani primerak januarskog dodatka „Sidnijeovog kataloga životinja i živine”. Pogledao je u indeks, našao ždrebad (vidi pod konji, potomstvo) i ubrzo je saznao nacionalnu cenu koja je prevladavala za njih. „Mogu kupiti perčeron ždrebe od Sidnija za pet hiljada dolara”, rekao je naglas.

„Ne, ne možeš”, rekao je Barbur. „Pogledaj opet navod, štampan je kurzivom. To znači da ih oni nemaju na lageru, ali to bi bila cena kada bi ih imali.”

„Recimo”, rekao je Rik, „da ti plaćam petsto dolara mesečno, na deset meseci. Pun kataloški iznos.”

Barbur ga prekide sažaljivo: „Dekarde, ti to sa konjima ne razumeš; postoji razlog zašto Sidni nema perčeron ždrebad na lageru. Perčeron ždrebe ne menja vlasnika – čak ni po kataloškoj vrednosti. Previše su retki, čak i relativno slabiji primerci.” On se nagnuo preko njihove zajedničke ograde, gestikulirajući. „Imam Džudi već tri godine i za sve to vreme nisam video perčeronsku kobilu njenog kvaliteta. Za nju sam morao da letim u Kanadu da je lično dovezem ovamo kako bih se osigurao da mi je neće ukrasti. Odvedeš takvu životinju nekuda, na primer u Kolorado ili Vajoming, i koknuće te samo da je se dočepaju. Znaš li zašto? Zato što su pre Trećeg svetskog rata postojale doslovno stotine...”

„Ali”, prekinuo ga je Rik, „to što ti imaš dva konja, a ja nijednog, to krši celu osnovnu teološku i moralnu strukturu mercerizma.”

„Ti imaš svoju ovcu, dođavola, možeš slediti Uspon u svom individualnom životu, i kad stegneš one dve ručke empatije, ti pristupaš časno. Sad, da nemaš tu staru ovcu tamo, ja bih shvatio logiku tvog stava. Naravno, kada bih ja imao dve životinje, a nijednu, time bih doprineo lišavanju

tvog suštinskog spajanja s Mercerom. Ali svaka porodica u ovoj zgradi – da vidimo... oko pedeset: po jedna na svaka tri stana, kako ja računam – svako od nas ima nekakvu životinju. Grejvson ima onu kokošku tamo.” Pokazao je ka severu. „Ouks i njegova žena imaju onog velikog crvenog psa, što laje noću.” Zamislio se. „Mislim da Ed Smit ima mačku dole u svom stanu; barem on tako kaže, doduše niko je još nije video. Moguće je da se samo pretvara.”

Prilazeći svojoj ovcu, Rik se sagnuo i opipavao po gustoj beloj vuni – barem je runo bilo pravo – dok nije našao ono što je tražio: skrivenu kontrolnu ploču mehanizma. Dok je Barbur gledao, otvorio je poklopac ploče, otkrivajući je. „Vidiš?“, rekao je Barburu. „Razumeš li sada zašto toliko želim tvoje ždrebe?”

Nakon kraće pauze Barbur se oglasio: „O, jadni čoveče... Je l' uvek bilo tako?”

„Ne”, rekao je Rik, ponovo zatvarajući poklopac ploče na svojoj električnoj ovcu; ustao je, okrenuo se i stao naspram svog komšije. „Imao sam svojevremeno pravu ovcu. Dao nam je otac moje žene, kad je emigrirao. Onda, pre oko godinu dana, sećaš se onda kad sam je vodio kod veterinara – bio si ovde gore onog jutra, kad sam izašao i našao je kako leži na boku i ne može da ustane.”

„Podigao si je na noge”, rekao je Barbur, prisećajući se i klimajući glavom. „Aha, uspeo si da je podigneš, ali je za minut-dva hodanja opet pala.”

Rik reče: „Ovce obolevaju od čudnih bolesti. Ili, da to drugačije kažem, ovce obolevaju od mnogih bolesti, ali simptomi su uvek isti: ovca ne može da ustane i nema načina da se odredi koliko je to ozbiljno, je li to uganuta noga ili životinja umire od tetanusa. Od toga je moja umrla: od tetanusa.”

„Ovde gore?”, rekao je Barbur. „Na krovu?”

„Seno”, objasnio je Rik. „Taj jedini put ja ne skinem svu

žicu s bale; ostavim samo jedan komad, i Gručo – tako sam ga tada zvao – se ogrebe na to i dobije tetanus. Odveo sam ga kod veterinara, uginuo je; ja sam dugo razmišljao o tome, i na kraju sam nazvao jednu od onih firmi koje prave veštačke životinje i pokazao im Gručovu fotografiju. Oni su napravili ovo.” Pokazao je lažnu životinju, koja je leškarila, koja je nastavila lenjo da preživa, još uvek motreći pažljivo ima li nagoveštaja tog ovsa. „To je vrhunski urađeno. I uložio sam isto toliko vremena i pažnje u brigu za nju kao i kad sam imao pravu. Ali...” Slegnuo je ramenima.

„Nije to isto”, dovršio je Barbur.

„Ali skoro da jeste. Osećaš se isto kad to radiš; moraš paziti na nju isto kao što si pazio kad je bila stvarno živa. Zato što se kvare i onda svako u zgradi zna. Davao sam da je popravljaju šest puta, uglavnom sitni kvarovi, ali ako bi ih bilo ko primetio – na primer onaj put, kad je traka za glas pukla ili se zaprljala i nije prestajala da bleji – prepoznali bi da su to mehanički kvarovi.” Zatim je dodao: „Na kombiju za popravke, naravno, piše ’životinjska ambulanta ta i ta’. I vozač se oblači kao veterinar, sasvim u belo.” Najednom on pogleda na svoj sat i trgnu se shvativši koliko je sati. „Moram na posao”, rekao je Barburu. „Vidimo se večeras.”

Kad je krenuo prema svom autu, Barbur mu je žurno dobacio: „Ja, ovaj... Neću reći nikome ništa ovde u zgradi.”

Zastajući, Rik je zaustio da kaže ’hvala’. Ali ga je tada nešto od onog očaja, o kojem je govorila Iran, dodirnulo po ramenu pa je rekao: „Ne znam. Možda to uopšte nije bitno.”

„Ali gledaće te s visine. Ne svi oni, ali neki hoće. Znaš kakvi su ljudi kad čuju da se neko nije brinuo za životinju; smatraće to nemoralnim i antiempatičnim. Mislim, tehnički to nije zločin kao što je bilo neposredno posle Trećeg svetskog rata, ali taj osećaj još uvek preovladava.”

„Bože”, rekao je beznadežno Rik, odmahnuvši praznim rukama. „Koliko želim da imam neku životinju... I uporno

se trudim da kupim neku. Ali sa svojom platom gradskog službenika...” Kada bi mi se, pomislio je, opet posrećilo u poslu, kao pre dve godine kad sam sredio četiri andija za mesec dana. Da sam znao tada, pomislio je, da će Gručo uginuti... Ali to je bilo pre tetanusa. Pre komada slomljene žice za pakovanje od pet santimetara, oštrog poput igle.

„Mogao bi da kupiš mačku”, ponudio je Barbur. „Mačke su jeftine; pogledaj u svoj Sidnijev katalog.”

Rik je tiho rekao: „Ne želim kućnog ljubimca. Želim ono što sam pre imao, veliku životinju. Ovcu ili ako budem mogao naći novac, kravu ili junicu ili kao što ti imaš: konja.” S ucenom od povlačenja pet andija bih to mogao, shvatio je. Hiljadu dolara za svakog, mimo i iznad moje plate. Onda bih negde, preko nekoga mogao naći ono što želim. Pa bio navod u Sidnijevom katalogu i u kurzivu. Pet hiljada dolara – ali, pomislio je, pet andija bi se prvo moralo probiti do Zemlje s jedne od kolonijalnih planeta. To ne mogu da kontrolišem, ne mogu učiniti da njih pet dođe ovamo, a čak i kad bih mogao, ima drugih lovaca na ucene u drugim policijskim službama širom sveta. Andiji bi se morali naseliti baš u severnu Kaliforniju, a stariji lovac na ucene na ovom području, Dejv Holden, morao bi da se povuče ili umre.

„Kupi cvrčka”, predložio je Barbur šaljivo, „ili miša. Hej, za dvadeset pet dolara možeš kupiti potpuno odraslog miša.”

Rik je rekao: „I tvoj konj bi mogao uginuti, kao Gručo, bez najave. Kad se večeras vratiš kući s posla, mogao bi ga naći na leđima, s nogama u vazduhu, kao bubu. Kao ono što si rekao, cvrčka.” Otišao je, s ključem od auta u ruci.

„Žao mi je ako sam te uvredio”, rekao je Barbur nervozno.

Rik Dekard je ćutke otvorio vrata svog hoverauta. Nije imao više svom komšiji šta da kaže; misli su mu već bile usmerene na posao, na dan pred njim.

U OGROMNOJ PRAZNOJ ZGRADI, koja se raspadala, i u kojoj je jednom živelo više hiljada ljudi, jedan jedini televizor nudio je, galameći, svoju robu nasred prazne sobe.

Ta ruševina bez vlasnika bila je, pre Konačnog svetskog rata, čuvana i održavana. Tu su bila predgrađa San Franciska, do kojih se stizalo kratkom vožnjom jednošinskom brzom železnicom; celo poluostrvo je, poput stabla sa pticama, cvrkutalo svojim životom, razmišljanjima, negodovanjima, a sad su brižljivi vlasnici ili umrli ili se preselili na neki od kolonijalnih svetova. Uglavnom ono prvo; bio je to skup rat i pored smelih predviđanja Pentagona i njegovog samouverenog naučnog vazala, korporacije Rend – koja je zaista postojala nedaleko odatle. Kao i vlasnici stanova i korporacija se odselila, očito zauvek. I nikome nije nedostajala.

Osim toga, niko se danas nije sećao zašto je do rata došlo i ko je, ako je uopšte neko, i pobedio. Radioaktivna prašina, koja je zagadila ogromnu površinu planete nije poticala ni iz jedne zemlje, i niko – čak ni neprijatelj u vreme rata – nije ni sanjao na šta će sve to da izađe. Čudno da su prvo izumrle sove. Tada je to izgledalo skoro smešno, debele čupave bele ptice, koje leže tu i tamo, u dvorištima i na ulicama. Kako nisu izlazile pre sumraka, kao ni pre nego što su počele da umiru, sove su bile nezapažene. Srednjovekovna kuga bi se predstavila na isti način, u obliku mnogo

mrtvih pacova. Ova kuga se međutim spustila odozgo.

Nakon sova, naravno, došle su na red druge ptice, ali tad više nije bilo nikakve misterije. Neki jadni kolonizacijski program bio je pokrenut pre rata, ali u trenutku kad je Sunce prestalo da obasjava Zemlju, kolonizacija je ušla u potpuno novu fazu. U vezi s tim bilo je modifikovano jedno ratno oružje – sintetički borac za slobodu, sposoban da funkcioniše i na drugim planetama, humanoidni robot – tačnije, organski android – koji je postao pokretna dopunska mašina kolonizacijskog programa. Prema zakonima UN-a svaki iseljenik automatski je postajao vlasnik jednog androidnog podtipa po svom izboru, i do 1990. varijacije podtipova više niko nije mogao da pohvata, kao što je bilo i s američkim automobilima šezdesetih godina.

To je bio krajnji podstrek za iseljavanje: androidni sluga ko šargarepa, radioaktivna prašina kao štapić. UN su učinile emigraciju lakom, ostanak teškim, ako ne i nemogućim. Zadržavanje na Zemlji potencijalno je značilo da se možete očas posla naći svrstani među biološki neprihvatljive, kao pretnja čistom nasleđu rase. Jednom obeležen kao poseban, svaki građanin, čak i kad bi pristao na sterilizaciju, iščeznuo bi iz istorije ljudskog roda. Prestao bi praktično da bude deo čovečanstva. A ipak su ljudi tu i tamo odbijali da odu; to je, čak i njima samima, bilo zbunjujuće i iracionalno. Logično bi bilo da se svako regularan već iselio odavde. Možda je i ovako izobličena Zemlja ostala poznata, kako-tako sigurna, nešto za šta se čovek može uhvatiti. Ili bi se možda oni koji ostaju nadali da će se prekrivač prašine konačno razvejati sam od sebe. U svakom slučaju hiljade individua je ostalo, uglavnom su bile smeštene po urbanim područjima, gde su mogle fizički da se vide i ohrabre se uzajamnim prisustvom. Izgledalo je da su relativno razumne. Što se nije baš sa sigurnošću moglo tvrditi za neke čudnovate jedinice koje su se

sve vreme muvale po napuštenim predgrađima.

Džon Isidor, na koga je lajao televizor iz dnevne sobe dok se on brijao u kupatilu, bio je jedan od tih.

Jednostavno je dolutao na to mesto u prvim danima nakon rata. U tim zlim vremenima niko, zapravo, nije znao šta radi. Ljudi su, nošeni ratom, lutali, smeštajući se sad na jedno, sad na drugo područje. Tada su padavine bile sporadične i prilično nestabilne; neke države bile su pošteđene, druge su bile zavejane. Migrirajuće stanovništvo kretalo se ritmom prašine. Poluostrvo južno od San Franciska bilo je u početku bez nje, pa se veliki broj ljudi tu nastanio; kada je prašina stigla, neki su umrli, neki otišli, a Dž. R. Isidor je ostao.

Televizor se drao: „Vraća vas u zlatne dane južnjačkih država od pre Građanskog rata! Kao lična posluga ili kao neumorni ratar, po želji napravljen humanoidni robot – naročito dizajniran za vaše jedinstvene potrebe, za vas i samo vas – daje vam se po dolasku, apsolutno besplatno, opremljen u potpunosti, kako ste i naznačili pre odlaska sa Zemlje. Ovaj lojalni, neproblematični pratilac u najvećoj, najsmelijoj pustolovini koju je smislio čovek u modernoj istoriji pružiće...”, nastavio je i dalje da melje.

Pitam se kasnim li na posao, razmišljao je Isidor dok se brijao. Nije imao sat koji radi, obično se oslanjao na televizijske vremenske signale, ali danas je očito bio Dan međusvemirskih horizonata. U svakom slučaju, TV je tvrdio da je to peta (ili šesta?) godišnjica osnivanja Nove Amerike, glavnog naselja SAD na Marsu. A njegov televizor, delimično pokvaren, hvatao je samo jedan kanal, koji je bio nacionalizovan za vreme rata i takav i ostao. Vlada u Vašingtonu, sa svojim kolonizacijskim programom, bila je jedini sponzor kojeg je Isidor bio prisiljen da sluša.

„Da čujemo gospođu Megi Klugman”, predložio je TV

voditelj Džonu Isidoru, koji je samo želeo da zna koliko je sati. „Ona se nedavno doselila na Mars, i u intervjuu, snimljenom uživo u Novom Njujorku, imala je nešto da nam saopšti. Gospođo Klugman, kako biste uporedili svoj život na kontaminiranoj Zemlji s vašim novim životom ovde, u svetu bogatom svim zamislivim mogućnostima?” Nastala je kratka pauza, nakon koje je umoran, isušen, sredovečan ženski glas rekao: „Mislim da je ono što smo moja tročlana porodica i ja zapazili bilo dostojanstvo.” „Dostojanstvo, gospođo Klugman?”, pitao je voditelj. „Da”, rekla je gospođa Klugman, sada iz Novog Njujorka, na Marsu. „Teško je to objasniti. Imati slugu na kojeg se možeš osloniti u tim teškim vremenima... Za mene je to ohrabrujuće.”

„Ranije, na Zemlji, gospođo Klugman, jeste li se nekad možda zabrinuli da ćete biti klasifikovani kao, khm, posebni?”

„O, moj muž i ja skoro da smo se razboleli od brige. Naravno, čim smo se iselili ta briga je nestala, srećom zauvek.”

Džon Isidor je u sebi kiselo pomislio, i meni je nestala, i to bez emigriranja. Bio je 'poseban' sad već više od godinu dana, i to ne samo izobličeni genima koje je nosio. Još gore, nije uspeo da prođe na testu minimalnih mentalnih sposobnosti, što ga je svrstavalo u kategoriju 'pileći mozak'. Nad njim se nadneo prezir tri planete. Međutim, i pored toga je preživeo. Imao je posao, vozio je kamiončić za dostavu, firme za popravku lažnih životinja; Bolnica za ljubimce Van Nes i njegov tmurni, gotički gazda Hanibal Slout prihvatili su ga kao ljudsko biće i to je cenio. *Mors certa, vita incerta*, kao što bi g. Slout ponekad rekao. Isidor je, mada je taj izraz čuo više puta, imao samo mutnu predstavu o njegovom značenju. Na kraju krajeva, kad bi pileći mozak mogao da razume latinski, ne bi više bio pileći. G.

Slout je, kad mu je bilo ukazano na to, priznao da je tako. A bilo je pilećih mozgova beskrajno glupljih od Isidora, koji uopšte nisu mogli da rade nijedan posao, koji su ostajali u ustanovama za nadzor, šarmantno zvanim „Instituti za posebne zanatske veštine Amerike”, u čiji se naziv neizostavno uvlačila reč „posebno”.

„Vaš suprug se osećao nezaštićeno”, govorio je vodič, „i zbog toga je posedovao i stalno nosio skupoceni i nezgrapni, na radijaciju otporni, olovni suspensor, gospođo Klugman?”

„Moj suprug”, počela je gospođa Klugman, ali u tom trenutku, pošto je završio s brijanjem, Isidor ode u dnevnu sobu i isključiti televizor.

Tišina. Blesnula je iz drvenarije, izlazila iz zidova. Udarila ga je užasno, tako snažno, kao da je stvorena u neakvom ogromnom mlinu. Pridizala se iz poda, iz iskrzanog sivog tepisona. Razvijala se iz pokvarenih i polupokvarenih aparata u kuhinji, mrtvih aparata, koji uopšte nisu radili otkad se Isidor uselio ovamo. Iz beznadežne lampe na stalku je curila, stapajući se s praznim i nemim spuštanjem sebe same s movama popljuvane tavanice. Uspevala je, u stvari, da se pojavi iz svakog predmeta u njegovom vidokrugu, kao da je sama sobom nameravala da zameni sve opipljivo. Stoga je navalila ne samo na njegove uši nego i na oči; dok je stajao pored umrtvljenog televizora, iskusio je tišinu kao nešto vidljivo i na svoj vlastiti način živo. Živo! I pre bi često znao da oseti njen strogi pristup. Kad je došla, navalila je bez suptilnosti, očito ne mogavši da sačeka. Tišina sveta nije mogla zauzdati svoju pohlepu. Ne više. Ne kad je doslovno pobedila.

Pitao se tada da li i drugi, koji su ostali na Zemlji, doživljavaju prazninu na ovaj način. Ili je to bila odlika njegovog posebnog biološkog identiteta, nakaznost stvorena